

ОЦІНЮВАННЯ РИЗИКОВАНOSTI КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКУ

Лебідь Олеся Вікторівна

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри банківської справи,

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

м. Харків, Україна

BANK'S CREDIT OPERATIONS RISKINESS ASSESSMENT

Lebid Olesia V.

PhD in Economics, associated professor

Banking Department,

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics,

Kharkiv, Ukraine

Кредитний ризик займає домінуюче місце в системі банківських ризиків і є невід'ємною складовою частиною сукупного банківського ризику. Некеровані кредитні ризики не тільки негативно впливають на прибутковість та платоспроможність банківської установи, а також породжують інші ризики, які в майбутньому можуть мати масштабний прояв. Важливою характеристикою кредитного ризику є його динамічність, яка вимагає від банківських працівників періодичної оцінки ризику та управління ним. Оцінка кредитного ризику включає в себе кілька етапів. Якісний є, зазвичай, первинним. Якісне оцінювання кредитного ризику здійснюється у банку, як правило, за кожним окремим кредитом, оскільки це є умовою здійснення кредитної операції. Кількісне оцінювання базується на якісній оцінці та деталізує її. Проте аналіз значень часткових показників, що характеризують ризикованість кредитного портфелю банку не дає змоги однозначно оцінити процес ризик-менеджменту, у зв'язку з чим виникає необхідність проведення інтегрального оцінювання ризикованості кредитних операцій банку.

Необхідність оцінки кредитної діяльності банківської установи обумовлена багатьма причинами. По-перше, до них можна віднести важливість стану кредитної діяльності для керівників банку з метою ефективного

управління та контролю, а також у випадках нестабільності або помітної динаміки зі зменшення обсягів кредитування, процентних доходів, розміру кредитного портфелю або погіршення його якості, що особливо є характерним для банківських установ у кризовий період. По-друге, даний підхід є актуальним для зовнішніх користувачів відкритої інформації банку, оскільки він дозволяє оцінити стан кредитної діяльності банку не лише у динаміці, але і порівняти банківські установи між собою.

Для вирішення даної проблеми було використано таксономічний аналіз. Треба зазначити, що проведення даного аналізу дозволить вирішити проблему упорядкування багатомірності такої категорії, як кредитний портфель, відносно нормативного вектору-еталону. Використання методу таксономії допоможе «згорнути» багатомірний статистичний матеріал, що характеризує організацію кредитної діяльності у часі та просторі у єдину кількісну характеристику, тобто дозволить побудувати узагальнюючу оцінку рівня організації кредитної діяльності банку.

Для побудови інтегрального показника були використані дані статистичної та внутрішньої звітності ПАТ КБ «ПРАВЕКС-БАНК» (дані за вісімнадцять кварталів діяльності, починаючи з першого кварталу 2012 року до 2 кварталу 2016 року.) та обрано 10 часткових показників, які суттєво впливають на рівень кредитного ризику банку:

максимальний розмір ризику на одного (контрагента) позичальника (K1);

максимальний розмір великих кредитних ризиків (K2);

максимальний розмір кредитів, гарантій та поручительств, наданих одному інсайдеру (K3);

максимальний сукупний розмір кредитів, гарантій і поручительств, наданих інсайдерам (K4);

частка кредитного портфелю в активах (K5);

якість кредитів, що є питомою вагою безнадійних кредитів у загальному обсязі кредитів (K6);

частка прострочених кредитів у кредитному портфелі (K7);

процентна маржа банку (K8);

процентна дохідність капіталу банку (K9);

достатність резервів, яка свідчить про ступінь достатності резервів банку у разі непогашення кредитів (K10).

Вихідні дані для проведення інтегрального оцінювання рівня ризикованості кредитних операцій представлені згідно з методикою таксономічного аналізу були стандартизовані, розподлені на стимулятори і дестимулятори. Стимуляторами є частка кредитного портфеля в активах (K5), процентна маржа банку (K8), процентна дохідність капіталу банку (K9) та достатність резервів, яка свідчить про ступінь достатності резервів банку у разі непогашення кредитів (10). Дестимуляторами є максимальний розмір ризику на одного (контрагента) позичальника (K1), максимальний розмір великих кредитних ризиків (K2), максимальний розмір кредитів, гарантій та поручительств, наданих одному інсайдеру (K3), максимальний сукупний розмір кредитів, гарантій і поручительств, наданих інсайдерам (K4), якість кредитів, що є питомою вагою безнадійних кредитів у загальному обсязі кредитів (K6) та частка прострочених кредитів у кредитному портфелі (K7).

Еталон рівня ризикованості банку подано в 1.

Таблиця 1

Еталон рівня ризикованості кредитних операцій для досліджуваних банків

Показник	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10
P ₀	-2,789	-1,36	0,74 1	-1,255	1,74 7	-1,184	- 0,732	1,614	1,242	1,988

Згруповані результати розрахунку інтегрального показника подані в табл. 2.

Таблиця 2

Розрахунок модифікованого таксономічного показника рівня ризикованості кредитних операцій

№ п/п	Період	c_{io}	d_i^*	d_i
1	1 кв 2012	6,003	0,019	0,780
2	2 кв 2012	7,024	0,023	0,776
3	3 кв 2012	5,587	0,018	0,681
4	4 кв 2012	6,695	0,022	0,728
5	1 кв 2013	6,287	0,020	0,679
6	2 кв 2013	6,103	0,020	0,629
7	3 кв 2013	5,468	0,018	0,761
8	4 кв 2013	6,234	0,020	0,980
9	1 кв 2014	4,852	0,016	0,976
10	2 кв 2014	4,844	0,016	0,981
11	3 кв 2014	5,276	0,017	0,958
12	4 кв 2014	5,187	0,017	0,929
13	1 кв 2015	5,999	0,019	0,898
14	2 кв 2015	5,907	0,019	0,843
15	3 кв 2015	5,905	0,019	0,820
16	4 кв 2015	5,733	0,019	0,800
17	1 кв 2016	7,252	0,024	0,781
18	2 кв 2016	4,181	0,014	0,758

Дані табл. 2 показують, що більшість періодів функціонування ПАТ КБ «ПРАВЕКС-БАНК», проводять активну кредитну політику, мають досить високі значення інтегрального показника рівня ризикованості кредитних операцій, що перевищують 0,8 (табл. 3).

Таблиця 3

Рейтинг періодів функціонування ПАТ КБ «ПРАВЕКС-БАНК» за рівнем ризикованості кредитних операцій

Рейтинг періоду	Назва періоду	Значення інтегрального показника рівня ризикованості кредитних операцій

		операцій
1	2 квартал 2013	0,629
2	1 квартал 2013	0,679
3	3 квартал 2012	0,681
4	4 квартал 2012	0,728
5	2 квартал 2016	0,758
6	3 квартал 2013	0,761
7	2 квартал 2012	0,776
8	1 квартал 2012	0,780
9	1 квартал 2016	0,781
10	4 квартал 2015	0,800
11	3 квартал 2015	0,820
12	2 квартал 2015	0,843
13	1 квартал 2015	0,898
14	4 квартал 2014	0,929
15	3 квартал 2014	0,958
16	1 квартал 2014	0,976
17	4 квартал 2013	0,980
18	2 квартал 2013	0,981

Як відомо, інтегральний показник змінюється в інтервалі від 0 до 1, чим ближче значення модифікованого показника до одиниці, тим вищим є рівень ризикованості кредитних операцій банку. Отже, найменш ризикованими є 1 та 2 квартали 2013 року, значення яких є найнижчим за останні 5 років 0,629 та 0,679 відповідно. Однак 4 квартал 2013 року має повністю протилежне значення 0,980, це пояснюється змінами в економіці через складну соціально-політичну ситуацію в Україні. Через це, на нашу думку, починаючи з 4 кварталу 2013 року до 4 кварталу 2014 року значення інтегрального показника було на рівні 0,9. А вже з 1 кварталу 2015 року спостерігається тенденція до

зменшення значення інтегрального показника рівня ризикованості кредитних операцій. Це зниження було включно до останнього досліджуваного 2 кварталу 2016 року на рівні 0,758. Це позитивна тенденція, яка буде і далі триватиме, оскільки основні показники діяльності банку зростають, а від'ємне значення прибутку зменшується, що позитивно впливає на розвиток ПАТ КБ «ПРАВЕКС-БАНК». Однак, для збереження даної позитивної тенденції керівництву банку необхідно більше уваги приділяти розвитку системі кредитного ризик-менеджменту, за допомогою якої значення інтегрального показника рівня ризикованості кредитних операцій буде ще більше зменшуватися.

Література:

1. Бєлова І. В. Простота доступу до кредитів як чинник стійкості банків країни / І. В. Бєлова // Проблеми і перспективи розвитку фінансово-кредитної системи України : збірник матеріалів І Всеукраїнської науково-практичної конференції (23-24 листопада 2016 р.), Навчально-науковий інститут бізнес-технологій "УАБС" Сумського державного університету. - Суми : ННІ БТ "УАБС" СумДУ, 2016. - С. 172 - 175.
2. Єгоршин О. О. Методи багатовимірного статистичного аналізу: Навч. Посібник / О. О. Єгоршин, А. М. Зосімов, В. С. Пономаренко. – К.: ІЗМН, 1998. – 208 с.
3. Жежерун Ю. В. Формування кредитної політики банку / Ю. В. Жежерун // Розвиток банківських систем світу в умовах глобалізації фінансових ринків : матеріали Х Міжнародної науково-практичної конференції, 24-25 листопада 2016 р. - Черкаси : ЧННІ ДВНЗ "Університет банківської справи", 2016. - С. 47 - 51.